

здібності особистості [2]. Сьогодення вимагає від вчителя саме художнього, а не формального підходу до праці.

Творчий вчитель повинен переслідувати одну з головних цілей – формувати в учнів художню культуру як невід’ємну частину культури духовної. Учням потрібно дати зрозумілі уявлення про систему взаємодії мистецтва з життям людини і суспільства, а також сформувати у них здатність і готовність до особистої активної участі в цій взаємодії.

Висновки. Педагог має чітко усвідомлювати, що художня культура – це система суспільного виробництва, зберігання, поширення та споживання особливого роду естетичних цінностей. Мистецтво відтворює реальний світ людського життя у всьому його багатстві і різноманітності, але обов’язково крізь призму естетичного ставлення до нього. Художня культура суспільства є головним та вирішальним засобом творчого розвитку – цілеспрямованого формування художньої культури молодого покоління. А без естетичного розвитку, звичайно, не можна уявити і початок творчого розвитку.

Таким чином, розуміння творчого потенціалу людської праці має гнучко втілюватися у світогляд майбутнього вчителя і забезпечити з рештою належну аксіологічну культуру освітнього процесу. Без усвідомлення духовно-ціннісного значення праці педагогічна діяльність ніколи не набуде ознак творчої діяльності.

Література

1. Годосієнко Н. Л. Комплекс мистецтв як засіб формування естетичного сприймання у молодших школярів у позакласних формах роботи. Зб. наук. пр. Київського національного педагогічного університету імені М. Драгоманова. Київ. 2019. С.179–185
2. Сковорода Г.С. Твори в двох томах. Т. 1. К.: Наукова думка, 1961.
3. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5-ти томах. Т. 4. К.: Рад. школа, 1976.
4. Ушинський К.Д. Праця в її психічному і виховному значенні. Вибр. твори у 2-х томах. Т. 2. К.: Рад. школа, 1983.
5. Brovchak, L. S., Likhitska, L. M., Starovoit, L. V., & Todosiyenko, N. L. (2020). Pedagogical potential of the arts complex in the process of formation of aesthetic perception of junior pupils. *Rezeknes Tehnologiji Akademija*. Rezekne, Latvijas Republika, 98–108.
6. Starovoit L. Psychological and pedagogical aspects of preschoolers creative development in the process of creative labor training. *Zbior artykułow naukowych. Konferencji Miedzynarodowej Naukowo-Praktycznej “Pedagogika.Współczesne tendencje w nauce i edukacji “*. Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2016. – P. 84-87

Д. Романишина,

здобувач ОС магістр

Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

D.Romanyshyna,

master's student,

Vinnitsia Mykhailo Kotsubynsky
state pedagogical university

ПРОБЛЕМА ЦІННОСТЕЙ У СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

THE PROBLEM OF VALUES IN THE SOCIALIZATION OF PRESCHOOL CHILDREN

***Анотація.** Стаття присвячена проблемі цінностей. Представлення аналіз понять «цінності», «ціннісні орієнтації», «ціннісне ставлення». Доведено важливість формування ціннісного ставлення дошкільників до сім'ї, природи, Батьківщини, навколишнього світу, матеріальної та духовної спадщини. Знання про цінності та загальноприйняті суспільні норми та правила, формування ціннісних орієнтацій та ціннісного ставлення сприяє успішній соціалізації дитини дошкільного віку в суспільстві.*

***Abstract.** The article is devoted to the problem of values. Presentation analysis of the concepts of "values", "value orientations", "value attitude". The importance of forming a valuable attitude of preschoolers to the family, nature, Motherland, the surrounding world, material and spiritual heritage has been proven. Knowledge of values and generally accepted social norms and rules, the formation of value orientations and value attitudes contributes to the successful socialization of a preschool child in society.*

***Ключові слова:** цінності, ціннісні орієнтації, ціннісне ставлення, дитина, сім'я, заклад освіти, Батьківщина*

***Key words:** values, value orientations, value attitude, child, family, educational institution, Motherland*

Умови сьогодення ставлять перед освітянами багато нових завдань та вимог. Внаслідок зміни суспільних орієнтирів усталена в українському суспільстві системи цінностей потребує певної переоцінки та усвідомленого переосмислення. Соціалізація починається від народження, за активної участі самої дитини. Соціалізація можлива лише в соціальному середовищі, в колі інших людей.

Певним макрорівнем соціального середовища є сім'я, одна з найдавніших організаційних форм спільноти людей, наступним рівнем стають заклади освіти. Батьки, найближчі родичі, вихователі, педагоги стають взірцем любові, ніжності, турботи, поваги. Це своєрідні соціальні інститути, які вчать дітей загальноприйнятими у суспільстві моральним нормам, правилам спілкування та побудови взаємовідносин, гуманному ціннісно-естетичному ставленню до людей, до тварин, до природи, до навколишнього світу, до рідної домівки, до культурно-мистецьких надбань, до Батьківщини. Водночас соціалізація залежить і від внутрішнього світу та індивідуальних особливостей дитини. Через комунікацію з іншими людьми дитина вчиться говорити, контактувати, взаємодіяти, проявляти та усвідомлювати власне «Я». Все це дає дитині імпульс до формування особистісних переконань, потреб, духовних цінностей, характеру.

Соціалізація особистості триває все життя, але її фундамент закладається в період дошкільного дитинства. Невід'ємними від потреб дитини дошкільного віку є

цінності. Це регулятори їхньої поведінки та розвитку. Зв'язок цінностей із життєвими смислами представлений в екзистенціальній теорії психолога С.Кьєркегора. На думку вченого у цінностях закладений зміст, який знаходить відображення в спрямованості переживань. Однак цінності – це ще не смисл буття (життєдіяльності), а тільки його умова.

Отже, цінності – феномен, який має для дитини велике значення, оскільки відповідає актуальним її потребам, ідеалам, є культурним взірцем, еталоном, який визначає способи досягнення цих потреб. За визначенням В. Циби, цінності – це природні або штучні, духовні або матеріальні потреби, котрі пов'язані з середовищем, людиною та служать для її задоволення [8, с. 63]. В основі будь-якої діяльності лежать стимули та причини, які в діяльності отримують подальший розвиток та стають потребами, перетворюються на інтереси, а згодом переростають у цінності.

Автори посібнику «Дитина в сучасному соціопросторі» Т. Піроженко, С. Ладивір, К. Карастова вказують, що «цінності особистості завжди мають об'єктивну й суб'єктивну сторони. Вони не можуть розглядатися незалежно від потреб людини, оцінок, ставлень» [5; 6]. Умовно цінності дослідники поділяють на дві групи:

- суспільні цінності (об'єктивовані у культурі й закріплені у різних формах суспільної свідомості);
- особистісні цінності (притаманні окремій конкретній людині).

Вчені зазначають, що «особистісні цінності входять до структури особистості людини. Вони можуть включати в себе як індивідуалізовані суспільні цінності, так і індивідуальні, унікальні для кожної конкретної особистості, так як у кожній особистості цінності розрізняють за значущістю, кожна особистість вибудовує свою шкалу ціннісних орієнтацій» [5, с. 215].

В дитячі роки дуже важливо формувати ціннісне уявлення дітей про оточення, як предметне, так і соціальне. Такі ціннісні уявлення формуються за допомогою категорій «добро» та «зло», на конкретних прикладах добрих, корисних вчинків, через систему морально-етичних та естетичних ознак, прийнятих у суспільстві.

Можна виділити найвищі цінності, які важливо усвідомити дитині з перших років свого життя. Це – «людина», «життя», «суспільство», «Батьківщина» «праця», «пізнання». Ставлення до цінностей, які мають значимість та цінність для життя можна трактувати як ціннісне ставлення. Воно носить узагальнений характер, оскільки включає в себе всю суму значимого для життєдіяльності конкретної людини. Ціннісне ставлення, що носить постійний, сталий характер виступає якісною стороною особистості. Ціннісне ставлення дитини до певних категорій чи речей має прояв в її діях, висловлюваннях та емоційних реакціях.

Завдання дорослих зорієнтувати дитину на засвоєння кращих загальноприйнятих цінностей суспільства, щоб вони стали її особистісними цінностями та переконаннями протягом всього життя. Ця проблема особливо гостро стоїть сьогодні, оскільки наша країна знаходиться у стані війни з країною, яку споконвіку вважали «братньою та дружньою». Весь світ сьогодні побачив справжнє

лице росії та путіна, окремих росіян, що скривалося під маскою. На живих жахливих прикладах результатів війни діти дошкільного віку засвоюють норми добра та зла, людяності та життєтворення краси та добробуту.

Отже, погоджуємось із думкою Т. Піроженко, що «ціннісні орієнтації – вибіркова, відносно стійка система спрямованості інтересів і потреб особистості, націлена на певний аспект соціальних цінностей. Детермінантами ціннісних орієнтацій особистості виступають матеріальні умови життєдіяльності, а також індивідуально–типові риси, нахили, здатності і здібності людини» [5].

Зазначимо, що ціннісні орієнтації істотно впливають на стиль мислення і діяльність дитини, на формування її інтересів та переконань, перебіг емоційних та мотиваційних процесів. Перебуваючи в колективі (сім'ї, садочку, колі однолітків)

Ціннісно-смилова сфера – складне цілісне утворення, представлене дитина засвоює соціальний досвід, норми, погляди, що згодом виявляються в її переконаннях, ідеалах, цілях, інтересах та слугують, на думку Л. Артемової, А. Богуш, Л. Березовської, Н. Лисенко соціальної регуляції взаємин людей і поведінки індивіда [1; 4].

Важливе завдання батьків та педагогів – стати мудрими наставниками для дитини, вірно тлумачити та пояснювати, надавати приклад, зорієнтувати та сформувані ціннісні орієнтири, які й будуть регуляторами зовнішньої поведінки, внутрішнього психічного здоров'я, гармонізують індивідуальні потреби дошкільника з соціально прийнятими цінностями. Цілеспрямована увага дорослих до формування ціннісних орієнтацій допоможе кожній дитині осмислити свою поведінку, вчинки, стати самодостатньою, неповторно унікальною, а також спрямують на гуманізацію відносин та взаємодії зі світом, людьми, тваринами, предметним оточенням, природою, тощо. Вчені практики зазначають, що якщо в освітньому процесі йде гальмування чи деформація ціннісних суспільних орієнтирів – це може стати загрозою повноцінного психічного та фізичного здоров'я дитини.

Можна вважати, що ціннісні орієнтації характеризують зростаючі можливості дитини дошкільного віку у свідомому виявленні власного «Я», свого потенціалу. Ціннісні орієнтації відображають рівень суб'єктивної активності дитини, міру її дорослішання, ступінь психологічних надбань та соціального досвіду, що має прояви в поведінці, відносинах з іншими людьми, в пізнавальній та практично-творчій діяльності.

Дитина сильна своїми почуттями любові до рідної землі, батьків, духовних надбань свого народу. Дитячі враження яскраві та глибокі, вони залишають у пам'яті незабутні спогади на все життя. З ранніх років потрібно закладати в дитини готовність захищати та примножувати здобутки свого народу, красу свого рідного краю.

Найвищі цінності, а саме «Батьківщина», «сім'я», «відданість своєму народові, країні» варто розкривати у поєднанні з елементарними знаннями про національні державні символи, про державне право та обов'язки. Виховувати повагу до державного прапора, гербу, гімну, народних традицій, обрядів та звичаїв. Знайомити

з природою рідного краю, акцентуючи увагу на її красі, багатстві, різноманітності, унікальності. Наприклад, дошкільники мають знати дерева, за якими можна впізнати країну («Без верби і калини нема України», «Ой у лузі червона калина»), тварини, що водяться в лісах України (зайці, кабани, косулі), квіти, що ростуть на українських луках (кульбабки, волошки, маки). Захоплення просторами країни, її красою та природними багатствами виникає тоді, коли дитину навчили бачити красу безпосередньо навколо себе.

Варто знайомити дітей з народними майстрами та ремеслами, що несуть ідентичність українського народу (гончарство, вишивка, ткацтво, малярство); народними інструментами, піснями та фольклорними творами [2; 3].

На прикладах конкретних людей варто знайомити дітей з характером та менталітетом українців. Важливе значення для формування усвідомленого, ціннісного ставлення до Батьківщини мають знання про українських композиторів, художників, вчених, митців, мандрівників, які прославили та прославляють нашу країну далеко за її межами, на весь світ. Варто прищеплювати з дитинства шанобливе ставлення до наших героїв, захисників вітчизни, воїнів, що ціною власного життя та здоров'я боронять та захищають кордони та незалежність України. Дитину необхідно навчити співпереживати проблемам країни, починаючи з виховання потреби добросовісно виконувати трудові доручення, любити та цінувати працю.

Таким чином, специфіка формування ціннісного становлення особистості до своєї Батьківщини на етапі дошкільного дитинства потребує врахування вікових та психолого-педагогічних передумов розвитку духовних орієнтирів дитини дошкільного віку, об'єднання зусиль та напрямів діяльності закладів освіти та батьків у створенні комфортного соціокультурного розвивального середовища, забезпечення умов для розвитку ціннісних орієнтацій, що відповідають духовності, нормам моралі здорового суспільства.

Література

1. Артемова Л. Соціалізація дитини в родині. *Дошкільне виховання*. 2004. №3. С.3–5
2. Банюк В., Барановська І., Мозгальова Н. Методичні аспекти формування естетичного ставлення дошкільників до музичного мистецтва. The 10th International scientific and practical conference “Scientific achievements of modern society” (May 27-29, 2020) Cognum Publishing House, Liverpool, United Kingdom. 2020. p. 240-247
3. Барановська І., Андрійців О. Розвиток особисто-ціннісного ставлення до мистецтва засобами музейної педагогіки. *Zbiór artykułów naukowych recenzowanych*, 2017. № 11, с.206 URL: <https://www.researchgate.net/profile>
4. Богуш А.М. Українське народознавство в дошкільному закладі: практикум: навч. посіб. для студентів вищ. пед. навч. закл. . Київ: Вища шк., 2003. 407 с.
5. Дитина у сучасному соціопросторі : навчальний посібник / Т.О. Піроженко, С.О. Ладивір, К.В. Карасьова [та ін.]; за ред. Т.О. Піроженко. К.- Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. с.272. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/8432/1>
6. Ладивір С. Ціннісні джерела «золотого віку». Актуальні проблеми психології : зб. наук. пр. Ін-ту психології імені Г. С. Костюка НАПН України

/ [гол. ред. С. Д. Максименко]. К. : Срібна хвиля. 2012. Т. IV. Психологія розвитку дошкільника. Вип. 8. С. 140–155

7. Патріотичне виховання – ЗДО «Щасливий». URL: <https://shchaslyvyi>.
8. Циба В. Алгоритм життєвого шляху успішної творчої особистості. Соціальна психологія, 2006 с. 63

В. Росляк,
здобувач ОС «магістр»
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського
V. Roslyak,
master's student,
Vinnytsia Mykhailo Kotsubynsky
State Pedagogical University

РОЛЬ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДОШКІЛЬНИКІВ

THE ROLE OF MUSICAL ART IN DEVELOPMENT CREATIVE SKILLS OF PRESCHOOL CHILDREN

Анотація. В статті аналізуються поняття «творчість», «здібності». Розкривається значення музичного мистецтва в розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку. Досліджуються педагогічні умови для успішного розвитку творчих здібностей дошкільників на музичних заняттях. Зазначено, що творчі здібності проявляються і формуються через музичну діяльність.

Abstract. The article analyzes the concepts of "creativity", "abilities". The importance of musical art in the development of creative abilities of preschool children is revealed. Pedagogical conditions for the successful development of creative abilities of preschoolers in music classes are investigated. It is noted that creative abilities are manifested and formed through musical activity

Ключові слова: дошкільний вік, творчі здібності, музичне мистецтво, музична діяльність.

Key words: preschool age, creativity, musical art, musical activity.

Створення сприятливих педагогічних умов для прояву творчих здібностей кожної дитини у різних видах діяльності є одним з основних актуальних завдань, які поставлені державою перед національним дошкільним вихованням. Доцільно підкреслити, що саме в дошкільному віці відбувається формування творчої уяви, первинної системи моральних цінностей. В основних державних документах, а саме закон «Про дошкільну освіту», Базовий компонент дошкільної освіти в Україні, велика увага приділяється спрямуванню на реформування та оновлення змісту, форм і методів дошкільного виховання відповідно до вікових та індивідуальних